

9.2.5 TIENVARSIASUTUS

Ilmiö Asuntoalue; suunnitelmaan perustuva

Arvot **Maisemalliset:** Yhtenäisyys: pieni tiivis taloryhmä; kerroksellinen; kirkkoympäristöön liittyvä.

Luokitus Inventoitu: Asuntoalue

Tutkimushistoria -

Kuvaus

Punkasalmen koulua vastapäätä, harjun juurella, on neljän puutalon ryhmä. Tontitus perustunee henkivakuutusyhtiö Suomen teettämään asemakaavaan, jonka suunnitteli arkkitehti Karl Lindahl 1922. Rakentaminen alueella alkoi, vaikka kaavaa ei vahvistettu.

Rivin eteläisin, Notkola, on valmistunut 1925 ja säilynyt perinteikkäässä asussa. Rakennus tunnetaan Wallgrenin talona. Seuraavana on Pirtti eli suntio Suutarisen asuntona⁵⁷ ollut pieni, ulkoasultaan muutokorjattu talo, joka rekisterin mukaan on vuodelta 1927. Syksyllä 2016 purettiin seuraavana ollut pieni taitekattoinen Kuusela, sekin 1920-luvulta. Seuraavat kaksi taloa edustavat jälleenrakennuskauden puolitoistakerroksista talotyyppiä. Oranssiruskea Korkkala on vuodelta 1945 ja vihreä Erkkilä vuodelta 1961.

Tien suuntaisesti rakennetuissa asuinrakennuksissa on harjakatot ja lautavuoraus, kuistit ovat pihan puolella. Vesikatot ovat peltiä. Rakennuksissa näkyy korjausten tuomaa kerroksellisuutta. Vanhimpien tonttien perällä on säilynyt pienikokoisia ulkorakennuksia, kuten saunoja, vajoja ja maakellareita.

Kuva: Notkola ja pienet piharakennukset.

Kuva: Koulunniementie 35-27.

9.2.6 NIEMEN ASUNTOALUE

Ilmiö Asuntoalue; omakotiasutus; kaavaan perustuva
Arvot **Historialliset:** Taajamahistoria: kirkonkylän vanhimpia kaavoitettuja pientaloalueita 1920-luvulta.
Rakennushistorialliset: Hyvin tai kohtuullisesti säilyneitä pientaloja eri vuosikymmeniltä; arkkitehtuuriltaan edustavia pientaloja, virka-asuntoja
Maisemalliset: Harju- ja vesistömaisemaan liittyvä pienipiirteinen asuntoalue.
Luokitus A 2: asuntoalue
Inventoitu: Lepolahti, Hiekkahovi, Koivula, Päivärinne ja Eetuntie 10
Tutkimushistoria -

Kuvaus

Niemen asuntoalue sijaitsee harjualueella, Punkasalmen rannalla. Samalla harjujaksolla, hieman etelämpänä sijaitsee Punkaharjun kirkko ja hautausmaa sekä vanha koulukeskus. Vesitorni kohoaa puiden yläpuolelle ja asuntoalueen näkymiin lännessä, rakentamattomana säilyneeltä harjuselänteeltä. Niemeen johtava Kouluniementie päättyy nykyään salmen rannalle, ennen tieltä oli liittymä maantielle. Alueen tontit, vanhimmat kooltaan noin 1000 m², on lohkottu Tuunaansaaren (600) kantatalon nro 1 maista. Rakennuskannassa on ajallista ja tyyllistä kerroksellisuutta, mutta kohtuullisen paljon myös yhdistäviä tekijöitä. Lisäksi miljöön kannalta keskeisissä kadunkulmissa tai päätepisteissä on vanhoja puutaloja, jotka antavat luonnetta koko alueelle. Alueen miljööarvot perustuvat suuresti paikan maisemallisesti vaikuttavaan sijaintiin ja harjulle luontaisen puuston määrään tonteilla.

Pakkasenharjun tontitus perustunee henkivakuutusyhtiö Suomen teettämään asemakaavaan, jonka suunnitteli arkkitehti Karl Lindahl 1922. Vahvistamatta jääneeseen asemakaavaan sisältyneistä 177 asuntorakentamisen ja kaksi yleisen rakennuksen rakennuspaikoista noin 30 oli myyty, niistä noin puolet rakennettu, ennen lääninhallituksen vuonna 1956 asettamaa rakennuskieltoa. Niemessä on aikoinaan asunut mm. nimismies, kanttori ja kunnan kättilö sekä rautatieläisiä.

Kuva: Lepolahden (1-25) harjakattoisen, vaakalaudoitetun puutalon rakennuttivat Oksaset ja talo valmistui 1938–39. Sokkeli on näkyviltä osin betonia. Peruskorjatun talon julkisivuissa on 30-luvulle tyypillisiä piirteitä, kuten yhdensuuntainen lautavuoraus nurkkalaudoitin ja ympärystää sisäänkäynnin päätteeksi, pienet pyöröikkunat ja ikkunoiden puitejako. Tyyliään moderni piharakennus on 2000-luvun alkupuolelta.

Eetuntien mutkassa sijaitseva **Hiekkahovin** (1-42) puolitoista-kerroksinen asuinrakennus on rekisterin mukaan valmistunut 1949. Talossa on asunut kunnan kätilö Helmi Multanen. Harjakattoinen, vaaka-laudoitettu puutalo edustaa tyypillistä sotienjälkeistä asunorakentamista. Rakennuksessa on betonisokkeli ja betonitiilikatto. Talon rannan puoleisella sivulla toisen nurkan yli jatkuva pulpettikattoinen lasikuisti on talon erityispiirteitä. Avokuistin kattomuoto on muuttunut ja päätyyn on rakennettu autokatos. Ulkorakennus on 1950-luvulta.

Seurakunnan entinen kanttorila sijaitsee Rantaraitilla. **Koivulan** (1-24) harjakattoinen vaakalaudoitettu asuinrakennus on rekisterin mukaan valmistunut 1950. Puutalon ikkunat on vaihdettu, mutta muutoin ulkoasu on entisellään. Talon erikoispiirteenä on vahvasti korostettu, julkiseen rakennukseen viittaava sisäänkäynti. Rakennuksessa on betonisokkeli ja betonitiilikatto. Takapihalla on samaan tyyliin tehty pitkä ulkorakennus.

Kuvat: Eetuntie ja rannan välissä on yksikerroksinen, loivaharjainen, betoniperustainen ja punatiilinen rakennus, johon liittyy lautaseinäinen vinkkeli. **Eetuntie 10:n** tiilitalo on arkkitehtuuriltaan selkeäpiirteinen, mutta tyyliältään harvinainen loma-asunto. Sen rakennutti Yrjö K. Airola siirryttyään Punkaharjun seurakunnan kirkkoherran virasta eläkkeelle. Seurakunta lahjoitti tontin (1-55) arviolta 1960-luvulla.⁵⁸

Kuvat: Vasemmanpuoleisessa kuvassa on **Päivärinteen** (1-33) pieni luonnonkivijalalle perustettu, harjakattoinen (pelti) puutalo noin 1900-luvun alusta (n. 1927-28⁵⁹). Rakennusta on jatkettu jo varhain päädyistä betonipilarien varaan tehdyllä, lasiverannan käsittävällä lisäosalla. Tontille on äskettäin valmistunut uusi loma-asunto. Oikeanpuoleisessa kuvassa on 1935 valmistunut **Niemelä** (1-9), jonka suunnitteli sen ensimmäinen omistaja kirvesmies Oskari Kaksonen, seuraava omistaja oli asemamies Pentti Oksanen.⁶⁰ Lautarunkoinen rakennus peruskorjattiin 1966. Sauna-liiterirakennus on vuodelta 1938. Näiden välille jää rinneratkaisuna toteutettu kahitiilitalo 1980-luvulta.

Kuvat: Koulunientien varrelta löytyy myös yksi kaksikerroksinen taitekattoinen puutalo, **Kuoppala** (1-7), joka on lautarakenteinen ja valmistunut noin 1925.⁶¹ Takana näkyvä Tyttöharjun yksikerroksinen puutalo on rakennettu ennen sotia ja laajennettu myöhemmin. Lisäksi alueella on puutaloja 1940-, 50-, 60- ja 1970-luvuilta. Jälkimmäiset ovat matalia puutaloja, joiden julkisivuissa on myös punatiiltä. Oikeanpuoleisessa kuvassa näkyy rkm Oiva Porvalin suunnittelema **Päiväharjun** (1-38) talo 1960-luvun alusta.

9.2.7 Rauhala "Vesalaisen talo"

Rno 740-600-1-8

Ilmiö Asuminen; rantarakentaminen; Terijoelta siirretty hirsihuvilat

Arvot **Historialliset:** Taajamahistoria: kirkonkylän vanhimpia kaavoitettuja pientaloalueita 1920-luvulta

Rakennushistorialliset: Puutalo on kirkonkylän vanhimpia asuinrakennuksia, ja on säilynyt rakennushistoriallisilta piirteiltään edustavana.

Maisemalliset: Harju- ja vesistömaisemaan liittyvä hyvin säilynyt vanha puutalo.

Luokitus K1: asuinrakennus

Tutkimushistoria -

Kuvaus

Rauhala sijaitsee Punkasalmen rannalla. Tontti rajautuu niemeä kiertävään kevyenliikenteen väylään ja Rantaraittiin. Tontilla on vanhan huvilatyyllisen puutalon lisäksi toinen asuinrakennus, puurunkoinen omakotitalo 1992-93, ja uudempi piharakennus. Vanhan talon itäpuolella on 1980-luvun hirsiseinäinen lomarakennus. Ympäriällä on harjuympäristölle luontaista männikköä ja koivuja, mutta talo näkyy rantapuuston takaa järvelle.

Alue on kirkonkylän ensimmäisiä kaavallisesti suunniteltuja pientaloalueita, ja Rauhala kuuluu alueen vanhimpiin rakennettuihin tontteihin. Talon rakennutti kunnalliselämään aktiivisesti osallistunut nimismies Edvard Vesalainen. Talon hirret on tuotu Karjalasta (Terijoelta) ja koottu uudestaan 1920-luvulla.⁶² Puurakentamisen perinteitä edustava jugendtalo on pohjaltaan vinkkelin muotoinen. Rakennuksen ulkoasussa on paljon vanhaa; jugendtyyliset sisään-ulos -aukeavat T-ikkunat ja lasikuisti sekä nurkka- ja kerroslistoilla jäsennetyt julkisivut, joissa alaosa vaakapaneelia, räystäään alla pystylaudoitettu vyöhyke ja poikkipäädyissä vinolaudoitus.

Tontin perältä on purettu 1950-luvulla rakennettu saunan, aitan, puusuojan ja ulkokuoneen käsittänyt rakennus.⁶³

Kuva: Rauhala.

Tyyppi: asuinrakennus

2016: vapaa-ajanasunto

Vuosi: 1924-26

Kerros-luku: 1

Sokkeli: kivi ja betoni

Runko: hirsi- ja lautarunko

Vuoraus: vaaka- ja pystylaudoitus

Ulkovärit: vaalea/valkoinen

/v.ruskea

Katto: jyrkkä harja, peltikate

Erityistä: alkuperäinen tyyli:

jugend-ikkunat, vyöhykkeinen

lautavuoraus, lasikuisti

Muutokset: Kellariportaikon suojaa

hieman korotettu.

9.2.8 Vesitorni

Rno 740-600-1-169

Ilmiö Yhdyskuntarakentaminen; Vesihuolto; Vesitornit

Arvot **Rakennushistorialliset:** Punkaharjun vesitorni on yksi noin 15:stä kokonaan teräsrunkoisesta vesitornista.

Luokitus Inventoitu

Tutkimushistoria -

Kuvaus

Punkaharjun vesitorni valmistui 1994. Kokonaan teräs-rakenteisen vesitornin suunnitteli arkkitehti Mauri J. Turkka, joka oli saanut idean tornin muotoon ja valkoiseen väryykseen loistoista eli valomajakoista. Lasi-ikkunallisen kupolin muoto löytää vertailukohdan Punka-salmen sillan kaarirakenteesta. (Asola 2003, 156)

Tornin rakennushankkeessa pääurakoitsijana oli Aqua-Nova Oy, tornin konstruktion takana oli Vesmeta Oy:n konepaja ja DI Esko Rautakorpi.

Vesitornin putkivarsi on halkaisijaltaan 3,5 metriä ja 1000 m³ säiliö 16 metriä. Säiliön julkisivumateriaali on profiloitu teräspelti. Tornin 220 porraskelmaa johtavat 40 metrin korkeuteen.

Suomessa ensimmäiset teräsrakenteiset vesitornit rakennettiin 1970-luvulla.

9.3 Osa-alue 3: Teollisuus

Erityistä

Järven rannalla sijaitseva tehdasalue

Vaneritehdas on suuri, moderni tehdaskompleksi, joka erottuu jo kaukaa ohi kulkevalle laivaväylälle. Tehdas on Punkasalmen maamerkki vesistön suunnalta saapuville, ja se liittyy kirkonkylän Saimaan alueella pitkään vaikuttaneeseen teollisuushistorialliseen, etenkin puunjalostusteollisuuden kontekstiin.

Rakennushistoriallista merkittävyttä on varhaisempaan teollisuuteen liittyvässä Koivikon asuinrakennuksessa.

Kuvaus

Osa-alue käsittää kirkonkylän vanhimman tehdasalueen, joka on aina 60-luvulta lähtien ollut yhden toimijan käytössä. Punkasalmen vaneritehtaan toiminnasta vastaa nykyään Metsä Wood. Vaneritehtaan vanhimmat osat ovat vuodelta 1963. Tehdasta on laajennettu useaan otteeseen 1970- ja 1990-luvuilla; rakennustoimintaa on ollut myös tämän vuosituhannen puolella. Rakennusmassa on yhtenäinen, eri-ikäisistä hallimaisista osista koostuva. Alueen eteläsivustalla sijaitsevat toimistotilat sekä keittiö-ruokala. Rakennukset ovat betoni- tai teräsrunkoisia, vanhimmat paikallarakennettuja, uusimmat elementtirakenteisia. Tehdasaluetta kiertävän radan eteläpuolella sijaitseva rantasauna on 1970-luvulta.

Tehdastontilta on purettu vanhat puutalot, kuten Honkarannan huvila ja Kohoniemen huvila, joissa molemmissa on asunut myös vaneritehtaan työntekijöitä. Tehdasalueella olleet 1970–80-lukujen asuin- ja majoitusrakennukset on purettu.

Kuva: Vaneritehdas kuvattuna Nobelinniemen venesatamaan johtavalta väylältä.

9.3.1 Koivikko

Rno 598-1-379 (hautapaikka 1-187)
Ilmiö Asuminen; rantarakentaminen
Arvot **Historialliset:** henkilöhistoria (Lampén)
Rakennushistorialliset: Arkkitehtuurin osalta paikallinen harvinaisuus; edustaa hyvin aikaansa; suunnittelijan kansallinen tunnettuus.
Maisemalliset: Vesistömaisemaan liittyvä kivitalo ja rannan kivinen pöytä- ja tuolit -ryhmä.
Luokitus K1: asuinrakennus ja rannan kivinen pöytä/tuoliryhmä
Tutkimushistoria Rakennusinventointi 2014

Kuvaus

Koivikon talo sijaitsee rannalla, tehtaan ja uimalaitoksen välissä. Idässä kulkevasta Palomäentiestä pihapiirin erottaa isohko metsäinen tontti, jonka tienpuoleisessa osassa on Aleksanderin ja Lucien yksityinen hautausmaa. Huvilan pääovelta on suora käytävä suurten kuusien keskellä sijaitsevalle haudalle. Koivikon alueella tien varressa oli ennen omenapuita, puutarha jäi tien eteläpuolelle. Palomäentieltä alkavan Lampénintien varrella on vanhat portinpylväät ilman rautaporttia. Kohoniemen huvilan kohdalla on ollut jo pitkään tenniskenttä. Koivikon pihassa on vielä entisiä piirteitä.

Koivikon huvila on valmistunut 1932 ja sen suunnitteli arkkitehti Uno Ullberg (1879–1944), joka oli sukupolvensa johtavia arkkitehteja Suomessa.⁶⁴ Rakennus sijaitsee metsikön keskellä Pihlajaveden rannalla, varsinaisen tehdasalueen eteläpuolella. Sen ensimmäisiä asukkaita olivat Aleksander⁶⁵ ja Lucie Lampén.

Lampénit testamenttasivat Koivikon Tekniselle korkeakoululle (nykyisin Aalto-yliopisto) ehdolla, että se säilytetään alkuperäisessä kunnossa ja ylläpidetään Teknisen korkeakoulun opiskelijoiden lomapaikkana. Koivikon irtaimisto myytiin kuitenkin huutokaupassa vuonna 1965. Vuorineuvoksen työhuoneen kalustoa (ja ruokasalin suuri maalaus mm.) siirrettiin Helsinkiin, jossa oli tarkoitus vaalia Aleksander Lampénin muistoa Koivikon säilyttämisen sijasta. Lisäksi Aalto-yliopiston kemian tekniikan korkeakoulu jakaa edelleen vuosittain Aleksander ja Lucie Lampénin rahastosta apurahoja biotuotetekniikan, kemian tekniikan ja puunjalostustekniikan opiskelijoille.⁶⁶

Kuva: Talon tien puoleinen julkisivu.

Tyyppi:	asuinrakennus
2016:	majoituskäyttö
Suunnitt.:	Uno Ullberg, arkkitehti
Vuosi:	1932
Kerrosluku:	1½
Sokkeli:	betoni
Runko:	tiilimuurirunko
Vuoraus:	rappaus
Ulkovärit:	valkoinen/harmaa
Katto:	jyrkkä harja, betonitiili
Muutokset:	Peruskorjaus n. 1999; sisätiloissa pieniä käyttötarkoitusmuutoksia.

Koivikon huvilarakennus on suunniteltu klassismin hengessä, mutta pelkistetty ulkomuoto, pienet yksityiskohdat ja tasaisiksi rapatut valkoiset julkisivut heijastavat myös funktionalismin vaikutusta.

Rannanpuoleisella seinällä on puolipyöreä ulonne isoine ikkunoihin. Rannassa on edelleen alkuperäiset kiviset kalusteet (tuolit ja pöytä).

Kuva: Talossa on erilaisia ulkonemia ja parvekkeita.

Kuva: Aleksander ja Lucie Lampénin hautapaikka.

9.4 Osa-alue 4a: Väyliä halkoma alue

Erityispiirteet

Vanhan maantien ympäristöä, jota luonnehtivat erityyppiset asuntorakentamisen korttelit.

Rakennetun ympäristön kerroksellisuus on luonteavaa. Alueella on tehty asemakaavamuutoksia, mutta edelleen on tunnistettavissa ennen ensimmäistä asemakaavaa syntyneen asutuksen alue sekä ensimmäisen asemakaavan mukaan toteutuneita korttelialueita.

Kuvaus:

Keskustasta etelään vievää Palomäentietä ympäröivä taajama-alue rajautuu lännessä vesistöön ja idässä rataa ja valtatiehen. Kaikki kolme liikenneväylää kulkevat etelän-pohjoisen suunnassa. Palomäentie kaartee kevyesti, muut väylät ovat suoraviivaisia. Urheilutien pohjoispuolella Palomäentie on 1960-luvulta ja toteuttaa ensimmäistä asemakaavaa. Muulta osin tie perustuu vanhaan maantiehen.

Kirkonkylien ensimmäiset pientaloalueet syntyivät tyypillisesti taajaman sisään tuloväylän varteen. Palomäentienkin varrelta löytyy asutusta eri aikavaiheista. Alueella on edustettuna puutalorakentaminen 1900-luvun alkuvuosikymmeniltä, jälleenrakennuskauden tyyppitalot ja 1960–70-lukujen matala rakentaminen. Jälkimmäisessä ryhmässä on myös rivitalot. Alueella on myös yksittäisiä Punkaharjun oman talotehtaan valmistamia puuelementtitaloja. Lähempänä tehdasta on vaneritehtaan rakennuttamat kerrostalot omana korttelialueenaan.

Koivikon talon eteläpuolella on uimala. Siellä on veneranta sekä kunnan rakennusmestari Oiva Porvalin suunnittelema uimalaitosrakennus, johon tuli sauna ja peseytymis- ja pukeutumistilat (noin 1970-luku). Alueelle oli suunnitteilla myös urheilutalon rakentaminen. Kaaritien päässä sijaitseva lautaseinäinen rakennus lienee entinen puusepäntehtas, joka oli merkitty vuoden 1958 pohjakarttaan.

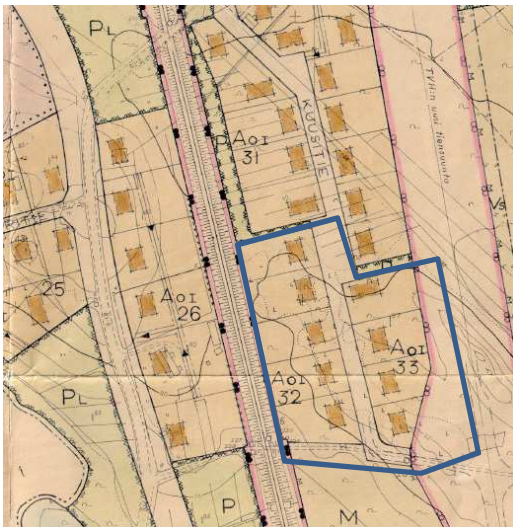
Kuva: Uimalan ranta.

9.4.1 KUUSITIE PIENTALOT

Ilmiö Asutus; kaavoitettu pientaloalue; kunnan rakennusmestarisuunnittelu
Arvot **Maisemalliset:** Yhtenäinen osakokonaisuus
Luokitus Inventoitu alue
Tutkimushistoria -

Kuvaus

Kuusitien eteläpäässä, liikekeskustan ja teollisuusalueen välissä, on yhdeksän talon ryhmä matalia 1960-luvun jälkipuoliskolla rakennettuja omakotitaloja. Omakotialue toteuttaa kirkonkylän ensimmäistä vuodelta 1967 peräisin olevaa asemakaavaa. Useimmat alueen taloista ovat kunnassa rakennusmestarina toimineen Oiva Porvalin suunnittelemia.⁶⁷

Kuva: Asemakaava 1967.

Kuva: Kuusitien taloja.

Asuntoalue kaavoitettiin radan ja suunnitellun uuden valtatie välille. Alkuperäiseen kaavaan on tehty muutoksia ja alueen keskiosaan rakennettu kaksi rivitaloa. Katuosuuden eteläiseen mutkaan kaavoitetulle asuntotontille on rakennettu kokonaisuudesta poikkeava punatiilitalo. Etelässä alkaa pienteollisuusalue.

Omakotitalot on rakennettu kadun suuntaisesti ja tontin kadun puoleiseen osaan. Niissä on yksi asunto ja autotalli. Pääsisäänkäynti on talon kadunpuoleisessa julkisivussa. Alue on yleisilmeeltään vaalea. Talojen julkisivuissa on käytetty etenkin Minerit-levyjä, tiiltä ja lautaa. Kattomallina on loiva harjakatto ja katemateriaalina pelti. Rakennuksissa näkyy jonkin verran korjausten tuomaa kerroksellisuutta.

Yhtenäistä katunäkymää rajaavat leikkaamalla hoidetut pensasaidat. Piharakennus on noin puolella tonteista.

9.4.2 Kunnanvirkailijain rivitalo, Lehtola

Rno 598-1-381

Ilmiö Asuminen; työsuhteasunnot

Arvot **Rakennushistorialliset:** hyvin säilynyt 1970-luvun rivitalo, muistuttaa aikakaudella suosittua pientalotyyppiä

Luokitus Inventoitu

Tutkimushistoria -

Kuvaus

Uimalan lähellä on kunnan virkailijoiden työsuhteasunnoiksi rakennettu rivitalo,⁶⁸ joka edustaa 1970-luvulla muotiin tulleita sveitsiläistyyliä nk. käkikellotaloja. Talojen tunnuspiirteenä on jyrkkä harjakatto ja päädyn levyinen parveke.

Puolitoistakerroksisessa rivitalossa on neljä asuinhuoneistoa ja autokatokset. Tasamaalla sijaitseva rivitalo on porrastettu huoneiston kokosiin yksiköihin. Sisäänkäynnit ovat kadun puolella, parvekkeet avautuvat rannan suuntaan. Piha-alueet on jäsennelty pensasaidoin.

Tyyppi: **asuinrakennus**

2016: asuinrakennus

Suunnitt.: arkkitehtitoimisto Kaj Michael, Kuopio

Vuosi: 1978-79

Kerrosluku: 1½

Sokkeli: betoni

Runko: puu, tiili

Vuoraus: keltatiili puhtaaksimuuraten, vaakalaudoitus

Ulkovärit: okra/t.ruskea

Katto: harjakatto, levy

Kuva: Punkaharjun kunnan työntekijöiden asunnoiksi tehty rivitalo on 1970-luvulla suosittua käkikellotalotyyppiä. Julkisivuissa on lautaa ja keltatiiltä.

9.4.3 VANHAN MAANTIEEN ASUNTOALUE

Ilmiö	Asuntoalue; omakotiasutus; tehdastalot; maantievarsiusasutus
Arvot	Historialliset: Taajamahistoria: Palomäentien varressa on kirkonkylän ensimmäisiä tiiviitä pientaloalueita, ajalta ennen lainvoimaista asemakaavaa. Rakennushistorialliset: Alueella on edustettuna puurakentamisen perinteitä 1920-luvulta 1970-luvulle, osa korjauksissa uudistuneina. Maisemalliset: Rakennuskannan ajallisesta kerroksellisuudesta huolimatta alueella muodostuu kohtuullisen yhtenäisiä katuosuuksia tai osa-alueita. Erityisesti Palomäentien ja radan välissä olevat pihapiirit muodostavat pienipiirteistä kyläkuvaa kylän halki kulkevalle junaliikenteelle.
Luokitus	Inventoitu alue Inventoitu: Tapiola ja Koivula
Tutkimushistoria -	

Kuvaus

Vanhan Juvalta Savonlinnan kautta Parikkaan vievän maantien eli nykyisen taajaman sisäistä liikennettä palvelevan Palomäentien ja radan välissä on kirkonkylän vanhimpia asuntoalueita. Asutus syntyi ennen ensimmäistä asemakaavaa Punkaniemen Ristolan (Ahola) kantatalosta erotetuille kiinteistöille. Radan varren seitsemästä talosta vanhimmat ovat hirsirunkoisia ja valmistuneet 1920- ja 30-luvuilla. Pienet puurunkoiset ulkorakennukset keskittyvät tonttien takaosaan, joka viettää radan suuntaan. Pihapiirit muodostavatkin junaliikenteelle näkyvää vanhaa pienipiirteistä kirkonkylän rakennettua maisemaa. Toisella puolen rantaa, tasoristeyksen vieressä on pienipiirteinen tehdaskortteli, jossa on puutavaraliikkeen lautaseinäiset tuotanto-, varasto- ja konttoritilat sekä asuinrakennus.

Sotien jälkeen, 50-luvulla, rantaan vievän pistotien varrelle tuli puolitoistakerroksisia puutaloja. Vuonna 1955 perustetun puusepäntiike V. Heiskanen Ky:n vanhempi puurunkoinen tehdasrakennus valmistui maantien varteen 1960, sitä on myöhemmin laajennettu. Liikkeen tuotantoon kuuluivat ovet ja ikkunat.

Alueella olemassa olleet talot otettiin huomioon ensimmäistä asemakaavaa laadittaessa 1960-luvulla. Uudet asuntotontit sijoitettiin puolitoistakerroksisten tyyppitalojen ympäristöön. Sakarintien lenkkikatu rakentui 1960- ja 70-luvuilla. Ajan pientalot ovat matalaa, loivaharjaista talotyyppiä, joista osa on jo tehdasrakenteisia. Talojen julkisivuissa on käytetty eri materiaaleja, etenkin tiiltä ja lautaa. Palomäen etelän puoleinen rinne oli kaavassa varattu teollisuudelle, mutta 1970-luvun alussa sinne osoitettiin kaavamuutoksella rivitaloasutusta.

Kuva: Puusepäntiike.

Kuva: Matalaa rakentamista.

Kuva: Asuntoalue sijaitsee radan sisäkaarteessa.

Kuva: Veikkolan 1925 valmistuneen hirsirunkoisen⁶⁹ talon vieressä on entinen Särkängens kauppatalo vuodelta 1960.

Kuva: Sakarintien 50-luvun puutaloja.

Kuva: Koivula 598-2-11

Tyyppi:	asuinrakennus
2016:	asuinrakennus
Suunnitt.:	Pekka Tukiainen
Vuosi:	1926/28
Kerrosluku:	2
Sokkeli:	kivi, betoni
Runko:	hirsi, lauta
Vuoraus:	pystylauditus
Ulkovärit:	punainen/ valkoinen
Katto:	mansardi, huopa

Kuva: Sakarintien 1940–50-luvun tyyppitaloja.

Kuva: Sakarintiellä on kaksi Punkaharjun 1970-luvun talotehtaan pienelementtitaloa (1972). Taajamassa taloja on eri puolilla, mutta ei isona kokonaisuutena. Talojen erityispiirteisiin lukeutuu neliömäisten ikkunoiden ruutujako ja räystäään alta näkyvät katonkannattajat.

Kuva: Kuvassa näkyy Sakarintien lenkkikadun matalaa loivaharjakattoista pientaloasutusta.

Tapiola 598-1-228

Tyyppi Teollisuusrakennus

Palomäentien 29:ssä on pitkä harjakattoinen rakennus, joka on ollut teollisuus- ja asuinrakennuksena (mailatehtaana 50-luvulla). Rekisteritietojen mukaan julkisivuiltaan rapattu tehdasrakennus on valmistunut 1957 ja on mahdollisesti muurattu betoniitiilistä. Vuonna 2006 on tehty muutostyö, jossa teollisuus- ja ullakkotilat on muutettu asuinhuoneistoiksi. Samalla on uusittu laudoitetut kuistit ja varustettu rakennuksen yläkerta varauloskäynnillä (kierreporras).⁷⁰

Kuva: Pienteollisuusrakennus 1950-luvulta on uudistunut päädyn ja kuistien osalta tämän vuosituhannen puolella uudiskäyttöä varten tehdyssä remontissa. Rapatuissa julkisivuissa on vanhat pinnat ja ikkunat. Laudoitetuissa osissa on uudet ikkunat, ovet, katokset ja pinnat. Vesikate on ryppypeltiä, sokkeli betonia.

9.5 Osa-alue 4b: Väylien rajaama teollisuusalue

Erityispiirteet

Liikenneväylien rajaama yritystoiminnan ympäristö.

Kuvaus:

Radan ja valtatie väli Palomäentien tasoristeyksestä etelään oli heti ensimmäisessä asemakaavassa (1967) osoitettu teollisuudelle. Alueella on pääasiassa 1970-luvulla ja sitä nuorempaa teollisuuden rakentamista. Sitä vanhempaakin löytyy tasoristeyksen luota, jossa on harjoitettu puusepänteollisuutta 1950-luvun alusta lähtien. Nykyinen yrittäjä on Punkasalmen Saha ja Höylä Oy. Punaiset lautarunkoiset toimitilat jatkavat perinteisten piensahojen rakennustapaa. Toisella puolen tietä on Tauno Ovaska Oy:n työntekijöilleen rakennuttama puutalo 1950-luvulta. Alueen eteläosassa, Antikanniemessä kiertävän vanhan tielinjauksen varrella on muutama iso teollisuushalli, joista 1960-luvun lopulla rakennettu on toiminut Punkaharjun puutalotehtaan tiloina. Uudempi on 1990-luvulta ja Joros Oy:n toimitilana. Sen lähellä on ainoa selvitysalueella sijaitseva avoin järvenlahteen rajautuva maatalousalue ja sen 1960-luvulla rakennettu tilan päärakennus.

Osa-alueen pohjoisosassa, tasoristeyksen tehdasalueen ja Kuusitien välissä, osoitettiin teollisuudelle 1988 ja 1993 voimaan tulleilla kaavamuutoksilla. Sitä ennen maatalousalueeksi kaavoitetulla alueella oli muutama pientila ja nuorisoseurantalo. Nykyään alueella on 1980-luvulla tai sitä nuorempaa teollisuuden rakentamista.

Ei inventointikohteita.

Kuva: Punkasalmen Saha ja Höylä -yrityksen toimitiloja tasoristeyksen luona.

9.6 Osa-alue 5: Asuntoalueet

Erityispiirteet

Ympäristössä korostuu maisemallinen suuntautuneisuus ja osa-alueittain yhtenäinen rakennustapa.

Taajaman vanhimmalla asuinpaikalla säilynyt Aholan talo, jälleenrakennuskauden rintamamiestalot ja SOS-Lapsikylän aluekokonaisuus antavat pientalovaltaisen ja modernin asuntorakentamisen alueelle ajallista syvyyttä ja taajamakuvallista monipuolisuutta.

Kuvaus:

Valtatie 14:n ja Puruveden välissä on kirkonkylän laajin asuntoalue, joka on pääasiassa pientaloasutusta lukuun ottamatta aivan pohjoispään yhtä kerrostalokorttelia ja muutamaa rivitalokorttelia. Niemissä on yksittäisiä loma-asuntoja. Oman kokonaisuutensa muodostaa SOS-Lapsikylän alue. Alueen pohjoisosat kaavoitettiin asuntoalueiksi 1967, ja vuonna 1988–89 kirkonkylän kaava-alue laajeni valtatie itäpuolella Aholan talon eteläpuolelle, aina Antikanniemeen saakka.

Alue on luonteeltaan hyvin vehreä. Alavien maiden rakentamattomiksi jääneet viheralueet korostavat väljää solumaista aluerakennetta, joka muodostuu selänteille sijoitetuista pientalosaarekkeista. Kokoojankatuina toimivat valtatie kanssa risteävät lenkkikadut, joista asuntokadut haarautuvat korttelialueille (lenkkeinä tai kampoina).

Alueella on vähän omarantaisia tontteja. Rannat ovat metsäisiä ja järvi näkyy vain paikoitellen alueen kaduilta. Korttelialueilta on yhteydet perustettuihin venevalkamiin ja uimarannalle.

9.6.1 Pekkala (Ahola), Pekantie 3

Rno 598-2-351

Ilmiö Maatalous; kantatalo; savupiirtti

Arvot **Historialliset:** Punkaniemen vanhana kantatalona ja vanhimpana tunnettuna asuinpaikkana omaa asutushistoriallista merkittävyyttä.

Rakennushistorialliset: Päärakennus, 1700-luvun hirsirakennuksena, on harvinainen ikänsä puolesta yleisesti ja erityisesti kirkonkylän alueella; (arkkitehtoninen edustavuus talonpoikaisrakennuksena heikentynyt julkisivumuutoksissa).

Maisemalliset: Osa-alueen historiallinen tunnusrakennus;

Luokitus K1: päärakennus

Tutkimushistoria -

Kuvaus

Vanhasta maatilán talouskeskuksesta on jäljellä kookas, melko syvärunkoinen, harjakattoinen ja lautavuorattu päärakennus sekä yksi ulkorakennus. Maatila oli 30-luvulla pinta-alaltaan noin 118 ha. Tilalla harjoitettiin maanviljelystä ja karjanhoitoa sekä kalastusta. Lypsykarjasta luovuttiin 1950-luvulla ja myöhemmin tilan kiviinavetta purettiin. Ympäröivät maat on kaavoitettu ja rakennettu pientalovaltaiseksi asuntoalueeksi 1970–80-luvuilla. Aholantien varrella kasvaa korkea kaksilätkäinen havupuu.

Ahola (nykyinen Pekkala, isossajaossa Ristola) on tietävästi Punkasalmen kirkonkylän vanhin asuinpaikka ja sen 1700-luvun jälkipuolelta peräisin oleva asuinrakennus on kylän vanhin rakennus. Suomen maatilat -julkaisun mukaan 1930-luvulla tila oli ollut samalla suvulla jo yli 300 vuotta. Talo oli perustettu 1600-luvun lopulla Patasalon kylän Silvennoisten salopalstalle.

Jäljellä oleva päärakennus on perimätiedon mukaan rakennettu 1774. Osa siitä on vanhaa savupiirittiä ja toinen pää karjarakennusta. Välissä oli ns. läpiajettava eteinen. Vuoden 1932 maatilakirjassa rakennusvuodeksi annetaan 1780. Talon ulkoasu on käynyt läpi erinäisiä muutoksia. Vuonna 1908 talon keskiakselille tehtiin iso kuisti ja hirsiseinät saivat lautavuorauksen. Taloa peruskorjattiin 1950-luvulla,⁷¹ ja tuolloin T-ikkunat vaihdettiin neliömäisiin ikkunoihin ja lasikuisti uudistettiin umpinaiseksi. Talon perustus on saanut myös betonipinnan, seiiniin lisätty lämpöeristystä ja vaihdettu vuoraus pystylomalaudoitukseksi. Päätykolmioiden ikkunat ovat säilyneet vanhasta julkisivusta, samoin päätykolmioiden vinolaudoitus. Nyt tällä vuosikymmenellä on tasakerran alapuolelle tehty vaakalaudoitus nurkkalistoin, lisätty sivujakoihin ikkunoihin leveämmät otsikolliset kehykset ja vaihdettu betonitiilikate suoraprofiiliseen peltikattoon.

Kuva: Päärakennus ja 1950-luvun ulkorakennus. Vanhat talousrakennukset on purettu.

Tyyppi: **Päärakennus**
 2016: Vapaa-ajan asunto
 Suunnitt.: kansanomainen
 hirsirakennus
 Vuosi: 1774/1780
 Kerrosluku: 1
 Sokkeli: kivi
 Runko: hirsi, lamasalvos
 Vuoraus: pysty lomalaudoitus
 Ulkovärit: keltainen/valkoinen
 Katto: harjakatto, pelti
 poikkipäädty
 Muutokset: ulkoasuun tehty
 ainakin kolme uudistusta sitten
 vuoden 1900: ikkunat, kuisti,
 ulkovuoraus, pelti.

9.6.2 SOS-LAPSIKYLÄ

Rno 598-2-86

Ilmiö Sosiaalihuolto, pientalovaltainen laitosalue

Arvot **Historialliset:** Sosiaalihuollon rakennuksista harvinaisempää
 kohdetyyppiä eli SOS-lapsikylä ja sen kotirakennukset; toiseksi vanhin
 SOS-lapsikylä Suomessa

Maisemalliset: yhtenäinen ja eheä rakennettu kokonaisuus.

Luokitus Inventoitu alue

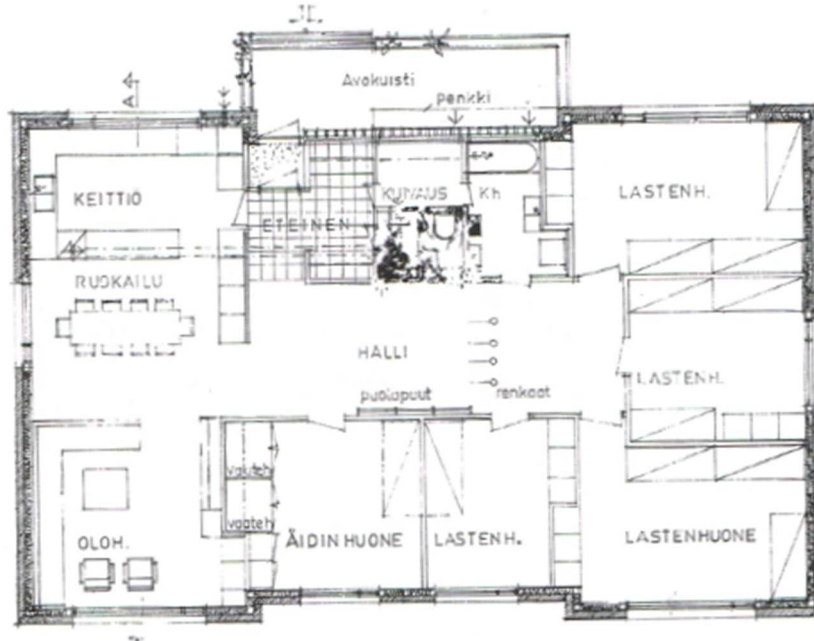
Tutkimushistoria -

Kuvaus

Punkaharjun SOS-Lapsikylä⁷² sijaitsee kirkonkylätaajaman itäreunalla, aikoinaan Aholan talon peltomaina olleella kaakko-luodesuuntaisella kapealla selänteellä. Rakennustavaltaan yhtenäinen alue jää omakotialueiden keskelle rajautuen lännessä alavaan metsäalueeseen ja idässä järveen.

Punkaharjun SOS-Lapsikylä on perustettu 1970-luvun alussa. Tontin osto yhdistykselle rahoitettiin Aino ja Albin Gebhardtin lahjoituksella. Perustusten valaminen alkoi syksyllä 1971 ja ensimmäiset neljä kotirakennusta ja lämpökeskus olivat valmiina keväällä 1972. Vuotta myöhemmin valmistui kolme kotirakennusta. Kotien nimissä muistettiin lahjoittajia; Tyynelä-, Vapaamuurari-, Liisa- ja Leijona-kodit sekä Wihuri-, Skandinaavia- ja Hermann Gmeiner-kodit. Viimeiset kolme kotia rakennettiin 1975, henkilökunnan rakennus 1976 ja yhteistalo vuodelta 1977. Lisäksi alueella on samaan tyyliin rakennetut kyläjohtajan talo (nykyinen perhekuntoutus), vierastalo (Tätilä), nuorisotila (lämpökeskusrakennus) ja talousrakennus (puuverstas, sauna ja pesutilat) sekä viimeksi valmistunut, tyyliltään muista poikkeava pyöröhirsirunkoinen rantasauna (1994).

Punkaharjun yksikerroksiset talot, joissa on betonisokkeli, loivaharjakatto ja ulkoverhous punatiiltä lautapaneelisin yksityiskohdin, muistuttavat ajankohdalle tavanomaisia omakotitaloja. Runko on puuta, mutta väliseinät tiiltä. Alueen ja talojen suunnittelusta vastasi rakennusmestari Valter Linnapuomi. Talot suunniteltiin nimenomaan niissä asuvien perheiden tarpeita vastaavaksi. Talot ovat noin 179 m² suuruisia, pikkueteisestä on suora käynti kuivaushuoneeseen, eteishalli on tilava ja sopiva leikeille, lapsia varten oli kolme makuuhuonetta, kylä-äidille oma makuuhuone, samoin äitiä sijaistavalle kylä-tädille.

Kuva: Kotirakennuksen pohjapiirustus. / Kuva julkaisussa Pohls 2012.

SOS-Lapsikylässä hoidetaan lastensuojelun avohuollon tukitoimin tuettavia tai sijaishuoltoon sijoitettuja lapsia. Punkaharjulla lapsikylän palveluihin kuuluu myös perhekuntoutus ja itsenäistyville nuorille tarkoitettuja asumisharjoittelu- ja jälkihuoltoasuntoja. Itävaltalainen Herman Gmeiner loi 1940–50-lukujen vaihteen tienoilla SOS-lapsikylät, joissa toiminnan periaatteena on tarjota lapselle tavallista arkielämää turvallisessa ja ammattimaisessa ympäristössä, lapsikylävanhempien ja lasten yhteisessä kodissa. Suomeen perustettiin ensimmäinen SOS-Lapsikylä ry vuonna 1962 ja ensimmäiset kodit valmistuivat Espoon Laajalahteen 1966. Tapiolan lapsikylän suunnitteli arkkitehti Elissa Aalto, ja noin 2 ha suuruisen maa-alueen lahjoitti yhdistyksen 1. varapuheenjohtaja Albin Gebhardt. Kymmenen kodin Punkaharjun lapsikylä oli valmistuessaan toinen Suomessa. Seuraavina avautuivat Lappi 1979 Ylitorniossa, Vihanti 1982 ja Kaarina 2003. Näiden jälkeen perustetut yksiköt eivät enää toimi muusta ympäristöstä erottuvalla tontilla, vaan sijaiskodit ovat osana muuta asutusta. Tällainen integroitu lapsikylä avattiin 2012 Tampereella, ja Espoossa vanha Tapiolan lapsikylä korvautuu vuosien 2016–2020 aikana integroidulla lapsikylämallilla Espoon Niittykumpuun.

Kuva: Nuorisotilana toimiva rakennus on Alueen halki kulkevan kokoojakadun varrella.

Kuva: Yhteistalossa on toimistotilat.

Kuva: Ensimmäisiä koteja vuodelta 1972.

Kuva: Rantasauna on valmistunut 1993.

Kuva: SOS-Lapsikylän asemapiirros. / 20.12.1972 Viljo Linnapelto.

9.6.3 ASUTUSTILAT

Sijainti Asevelitie

Ilmiö Asutustoiminta; Tyyppitalosuunnittelu

Arvot **Historialliset:** Taajamahistoriallinen, sotienjälkeisen asutustoimintaan liittyvä alue

Rakennushistorialliset: Asevelitien rintamamiestalon ja pihon talousrakennukset edustavat hyvin jälleenrakennuskauden tyyppi- ja piirustuksiin perustuvaa rakentamista;

Luokitus Inventoitu alue

Tutkimushistoria -

Kuvaus

Kohteena oleva taloryhmä sijaitsee taajaman eteläosassa, Asevelitien varrella. Tähän nk. Tuiran alueelle muodostettiin sotien jälkeen hieman yli kymmenen 1,5–2 ha suuruista rintamamiestonttia. Niistä neljä (Tienristi, Harjula, Nurkkala ja Päivärinne) muodostaa pienen yhtenäisen ryhmän Asevelitien ja Tuirontien risteyskseen. Lähiympäristössä on kolme muutakin saman aikakauden pihapiiriä (Mäntyharju, Koivunotko, Räsälä). Kantatilana oli Ristola (Ahola).

Vuoden 1945 maanhankintalain (396) mukaan tämän kokoluokan asutustilat luokiteltiin isoiksi asuntotiloiksi. Lain mukaan maansaantiin olivat oikeutettuja siirtoväkeen kuuluneet perhekunnat, jotka olivat omistaneet tai vuokranneet maata luovutetulla alueella. Muita maansaantiin oikeutettuja ryhmiä olivat sotainvalidit, sotalesket, sotaorvot sekä perheelliset rintamamiehet. Tontteja saivat myös maanhankintalain toteuttamisesta kärsimään joutuvat maanvuokraajat ja pitkäaikaiset maatyöläiset.

Tonteille rakennetut talot ovat puolitoistakerroksisia, puurakenteisia ja harjakattoisia tyyppitaloja. Näissä asutustoimintaan kehitetyissä ns. rintamamiestaloissa huonetilat on sijoitettu yhden savupiipun ympärille. Yleensä talon yläkerrassa on muutama huone. Tyyppimallistoja oli lukuisia, ja mallit muistuttavat toisiansa varsin paljon. Pientalotyyppi säilyi aina 1960-luvun alkupuolelle saakka maaseudun ja esikaupunkien käytetyimpänä uudisrakennustyyppinä.

Tiiviissä taloryhmässä asuinrakennukset sijaitsivat suorassa kulmassa katuun nähden. Puu- tai pensasaidan rajaamaan pihapiiriin tehtiin erillinen sauna ja ulkorakennus, niihinkin oli omat tyyppi- ja piirustukset. Talo ja piharakennukset rajaavat asuntopihaa. Suurin osa tontista oli alun perin pienimuotoista viljelyä varten ja hyötypuutarhakäyttöön. Kiinteistöistä on sittemmin erotettu pienempiä omakotitontteja. Asevelitien päässä sijaitseva Räsälän rantatontti jää poikkeuksellisen tuuheiden puuistutusten sisään (talo on lautarunkoinen tyyppitalo vuodelta 1951).

Rakentajat saivat asutuslautakunnalta tyyppi- ja piirustukset, mutta rakennusvaiheessa niistä saatettiin hieman poiketa, joko mittojen, aukotuksen tai kuistin osalta. Sotien jälkeen rakennetut rintamamiestalon talot tehtiin yleensä purueristeisellä rankorakenteella, mutta täällä ainakin yhdessä talossa on hirsirunko ja sokkeli säästöbetonin sijaan tehty kiilakivistä. Kohdealueen taloihin ei ole tehty merkittäviä ulkoasullisia muutoksia. Katemateriaalit ovat vaihtuneet, nyt useimmissa on peltikatto. Vaakalautavuoraus on ollut yleisin, yhdessä talossa on kuviorappaus. Ikkunoita on uusittu pitkälti samalla karmi- ja puutejaolla. Kuisteissa on eroja, osaa on laajennettu esimerkiksi WC- ja suihkutiloja varten.

Kuva: Aseveltien ja Tuirontien risteys. Taloissa on harjakatot, joissa nykyään peltikate. Julkisivut ovat vaakalautoitettuja ja sokkelit maalattua betonia.

Kuva: Tiivis talosryhmä on perustettu selänteelle.

Kuva: Talousrakennus ja sauna ovat ajalle tyypilliset piharakennukset.

10 Lähteet

ARKISTOT

ELKA, Elinkeinoelämän keskusarkisto

Punkasalmen tehdas: Valokuvia
EG:n arkisto: 299/78 SL-Punkasalmi, merikortti 1965
Etelä-Savon Säästöpankki, Punkaharju 1929-93. Esittely.
Lisätietoa:
Keskinäinen Henkivakuutusyhtiö Suomi 1890-1930. 40 Vuotta.
Julkaistu 1930.- ELKA 2833:712.
Kartta Saarelan perintötilast, ELKA 2833:755. 1919.

Kansallisarkisto KA

Pitäjänpkartta 1:20 000, lehdet 4124 02 ja 03, 1850
Pitäjänpkartta 1:20 000, lehti 4124 02 ja 03, 1908-15 [Kerimäki, Punkaharju]
Ratahallintokeskuksen piirustusluettelot
Situation-Charta öfver Tunan- och Pungan-Salmi belägne på Ryska sidan, det förra 28
och det sednare 35 virst ifrån Nyslott. O. C. von Fieandt 1780-1800

Maanmittauslaitoksen arkisto MML

Peruskartta 1:20 000, lehti Karttaote peruskartasta 4124 02 ja 03, 1975 (1971)
Pitäjänpkartta 1:20 000, 4124 02 ja 03, 1946-48

Punkaharjun kunnan arkisto PKA

Kunnan kiinteistöjen rakennusluvut ja rakennuspiirustukset.

Rautatiemuseon arkisto

Savonlinna-Elisenvaara rautatien rataprofiilit 1900-luvun alusta
Punkasalmen aseman puistosuunnitelma 1960

Savonlinnan kaupungin arkisto SKA

Punkasalmen asemakaavat ja vuoden 1967 asemakaavan selostus
Rakennusluvut

YKSITYISET ARKISTOT/KOKOELMAT

Marja-Liisa Röhmö, lehtileikekokoelma

Yrjö Tukiainen, valokuvat ja videot Punkasalmen kirkonkylästä

Pekka Silvennoinen, valokuvat

REKISTERIT

Kiinteistörekisteri: Punkaharjun kunta, MML.
Rakennus- ja huoneistorekisteri (rhr): Punkaharjun kunta

KIRJALLISUUS

50 vuotta faneria ja vaneria, Håkan Wasenius ja Reijo Ahtokari, Suomenvaneriyhdistys, 1989.

Etelä-Savon rakennusperintö. Kulttuurihistoriallisesti merkittävät kohteet. Etelä-Savon seutukaavaliiton julkaisu 114. Mikkeli 1984.

Historiallisen ajan puolustusvarustuksia Etelä-Savossa. 1993. Mikkeli: Mikkelin läänin liitto.

Huttunen T. 1986. Punkaharju. Maaperäkartta 1:20 000, 412403.

Iltanen, Jussi 2011. Radan varrella. Suomen rautatieliikennepaikat. Karttakeskus.

Jaakko Teitin valitusluettelo Suomen aatelisto vastaan v. 1555-1556. Suomen historiallinen seura. Todistuskappaleita Suomen historiaan –sarja. 1894.

Kantonen, Timo, 1996. Satakunta sahaa Suomessa. Kulttuurihistoriallisesti merkittäviä saharakennuksia ja -ympäristöjä. Museoviraston rakennushistorian osaston julkaisuja 18, 1996.

Lahdenvesi-Korhonen, Leena 2013. Maakunnan Parhaat Maisemat. Etelä-Savon valtakunnallisesti ja maakunnallisesti arvokkaiden maisema-alueiden päivitysinventointi 2011–13. Loppuraportti.

<<http://www.esavo.fi/resources/public//Maakuntaliitto/Maakuntakaava/maisema//1%202013%20MaPa%20raportti%20Maakunnan%20Parhaat%20Maisemat.pdf>>

Mielonen, Asko, 1993. Vanhan Kerimäen historia 1:1. Kerimäen kunta.

Nykänen, Osmo 1980. Punkaharju. Kallioperäkartta 1:100 000, 4124-4142.

Pohjannoro, Lauri, 1990. Vanhan Kerimäen historia 2. Kerimäen kunta, Punkaharjun kunta.

Pohls, Maritta 2012. Tavallista rakkautta. SOS-Lapsikylätyö Suomessa. SOS-Lapsikylä ry.

Punkaharjun kunnan perustautuminen ja ensimmäinen viisivuotiskausi 1924 – 1929, Mikko Saarenheimo, Punkaharjun kunta, 1930.

Punkaharjun lukio 25 v: 1974-1999, Punkaharjun lukio, 1999.

Rantala, Veikko V. 1949. Punkaharjun kunta vuosina 1924–1948.

Saarenheimo, Eero ja Mikko 1947. Punkaharjun seurakunnan synty ja 25-vuotisvaiheet 1922-47.

Sepänmaa, Timo 1989. Punkaharjun muinaisjäännösinventointi. Savonlinnan maakuntamuseo. Raportti.

Sopimus valtakunnallisesti merkittävien asema-alueiden suojelusta (YM, päätös 9.12.1998 diarionro 2/562/96).

Suomen maatilat, IV osa. 1932.

Suomen omakotiasutus. Osa V: Kymen lääni. Mikkelin lääni. Turun kustannusliike oy. 1972.

Valanto, Sirkka, 1982. Suomen rautatieasemat vuosina 1857-1920. Museovirasto, rakennushistorian osasto. Julkaisu 11/1982.

Vanhan Kerimäen historia: 1, 1 : Enonkosken, Kerimäen, Punkaharjun. Kerimäen kunta, 1993.

Vanhan Kerimäen historia. Osa I:2. Erillisartikkelit, Heikki Vesajoki, Enonkosken, Kerimäen, Punkaharjun ja Savonrannan kunnat, 1993.

Väestön elinkeino. Väestö elinkeinon mukaan kunnittain vuosina 1880-1975. Tilastollisia tiedonantoja nro 63. Tilastokeskus 1979.

WWW-sivut

Arkkitehtuurimuseo, arkkitehtiesittelyt: Uno Ullberg.
< <http://www.mfa.fi/arkkitehtiesittely?apid=3876> > (5.1.2017)

Etelä-Savon kulttuuriperintötietokanta. ESKU
Rakennusinventointilomakkeet (5.1.2017)

Punkaharjun historia
<<http://www.luontoon.fi/punkaharju/historia>> (5.1.2017)

Laakkonen, Aino 2014. Punkasalmen Koivikon historiaa Aino Laakkosen muistelemana.
<<file:///C:/Users/Ahola/Downloads/Aino%20Laakkonen%20-%20Muistoja%20Koivikon%20vaiheista.pdf>> (4.1.2017)

Museoviraston RKY-sivusto:
<<http://www.rky.fi>>(20.11.2016)

Museoviraston Muinaisjäännösrekisteri:
<http://kulttuuriymparisto.nba.fi/netsovellus/rekisteriportaali/mjreki/read/asp/r_default.aspx> (20.11.2016)

Punkasalmi - elämää ja ihmisiä menneiltä vuosilta. Facebook, julkinen ryhmä.
<<https://www.facebook.com/groups/676353759126334/files/>> (23.3.2017)
Sivuille ladattuja valokuvia: Pekka Silvennoisen albumi, Heimo Paakkisen valokuvat

Savonlinnan seurakunta.
<<http://www.savonlinnaseurakunta.fi/punkaharjun-kappeliseurakunta/ennen-ja-nyt>>(5.1.2017)

Vanhat kartat – Jyväskylän yliopiston www-sivusto.
<http://www.vanhakartta.fi/> (20.11.2016)
Viipurin lääni. Lääninkartta. 1840.

DIGI - Kansalliskirjaston digitoidut aineistot: Itä-Savo21.08.1920 Itä-Savo no 92A.
- Vuoriniemen Osuuskaupan kertomus vuosilta 1911-1920. Tuolloin myymälöistä mainitaan vain neljä Vuoriniemessä. (5.1.2017)

Liitteet: 1. Kartta: Kohteet
2. Kartta: Suositukset

VIITTEET

-
- ¹ Saarenheimo 1930, 23–24.
² Punkaniemi 598 nro 1 Pekkola ja nro 2 Ristola, isojakovalmistunut 1842, C28 16/9-12, ehkä alkanut jo 1784. KA
³ Tuunaansaaren isojako tehty 1788, 1842 ja 43, C28a 16/1-8. Saarela nro 1 halkomisesta kartta ja asiakirjat Punkaniemen kylä C28a 16/15-18 (1864, 65).KA
⁴ Saarenheimo 1930, 28.
⁵ Väestön elinkeino, 1979, 26.
⁶ Iltanen 2011, 335, 337.
⁷ Iltanen 2011, 335, 337.
⁸ Laakkonen, Aino 2014.
⁹ Pohjannoro 1990, 239.
¹⁰ Laakkonen, Aino 2014.
¹¹ Punkasalmen silta sai palkinnon. Puruvesi 21.9.1978.
¹² Saarenheimo 1930, 17–20.
¹³ Saarenheimo Eero ja Mikko 1947, 103–104.
¹⁴ Saarenheimo Eero ja Mikko 1947, 122–127.
¹⁵ Saarenheimo Eero ja Mikko 1947, 135.
¹⁶ Saarenheimo 1930, 37.
¹⁷ Pohjannoro 1990, 317.
¹⁸ Pohjannoro 1990, 207–208.
¹⁹ Pohjannoro 1990, 290.
²⁰ Majatalonpitäjä Herman Wähänen, Pohjannoro 1990, 48.
²¹ Laakkonen, Aino 2014.
²² Saarenheimo 1930, 34.
²³ Kosonen 2010, 13–14.
²⁴ Elka, arkisto, Silopuu Oy. Laakkonen, Aino 2014.
²⁵ Elka, arkisto, AB FANER OY 1916-1973. elma.elka.fi/ArkHistory/F006.DOC
Seppo Zetterberg, Puusta pitemmälle. Metsäliitto 1934–1984. Rauma 1983.
²⁶ Suomalaisia yksityisyrittäjiä 1968, 473.
²⁷ Mitä? Puruvesi 26.5.2003.
²⁸ Iltanen 2011, 337.
²⁹ Paavo Leinonen, 21.3.2017.
³⁰ Vuoriniemen osuuskauppa liittyi 1920-luvulla Itä-Savon osuusliikkeeseen (joka oli vuoteen 1923 Savonlinnan Osuusliike). Vuoriniemen osuuskaupan toiminta loppui aikavälillä 1924 - 1929. Tämän selvityksen lähteissä ei ollut tietoa siitä, mihin asti Punkasalmella toimi Vuoriniemen osuuskauppa.
³¹ Perinnealbumi, Etelä-Savo 2.
³² Puruvesi 9.3.2000.
³³ Öljykäyttöinen vesikeskuslämmitys asennettiin 1960–70-luvulla. Olli Parviainen 21.3.2017.
³⁴ Pekka Silvennoinen 11.6.2016, Punkasalmi elämää ja ihmisiä menneiltä vuosilta - facebook-sivusto.
³⁵ Pekka Silvennoinen, Punkaharju 22.4.2017.
³⁶ Miina oli piikana Lindebergeillä ja naimisiin menon aikoihin lienee sovittu, että Lindegerb myy Miinalle ja Kallelle Miinalan. Tontti onkin merkitty maarekisteriin vuonna 1926 Miinala-nimiseksi ja kauppa on toteutunut syystä tai toisesta vasta 30-luvun puolella. Pekka ja Kalle Silvennoinen, 23.3.2017.
³⁷ Perinnealbumi, Etelä-Savo 2; Kuvatekstin mukaan kuvassa, joka olisi vuodelta 1916, tontilla näkyy jo vuoraamaton hirsitalo, jonka avokuisti ja portaat ovat kadun puoleisella sivulla. Kuvan vuosiluku voi olla virheellinen.
³⁸ Kalle Silvennoinen, 22.3.2017.
³⁹ Heikki Kähkönen, Punkasalmi elämää ja ihmisiä menneiltä vuosilta -facebook-sivusto.
⁴⁰ Suomalaisia yksityisyrittäjiä 1968, 472.
⁴¹ Rakennuslupa 2011-0021.

-
- ⁴² Etelä-Savon Säästöpankki, Punkaharju 1929-93. ELKA
- ⁴³ Suomen omakotiasutus 1972, 1170.
- ⁴⁴ Kelloliike tervehtii valtatiellä liikkuja. Puruvesi 14.6.2004.
- ⁴⁵ Suomen omakotiasutus 1972, 1168.
- ⁴⁶ Pekka Silvennoinen, 22.3.2017; Jaana Larikka, 23.3.2017.
- ⁴⁷ Rakennuslupa 96-6.
- ⁴⁸ Punkaharjun päiväkotitoi sai palkinnon. Puruvesi 18.10.2010.
- ⁴⁹ Rakennuslupa 15-0126_R.
- ⁵⁰ Poimintoja Punkaharjun seurakunnan taipaleelta. Puruvesi 1976.
- ⁵¹ Veikko Laamanen, Punkaharjun kappeliseurakunta 21.3.2017.
- ⁵² Saarenheimo 1947, 139-144.
- ⁵³ Saarenheimo 1947, 117. Julkaisussa on kuvattu hyvin kirkkoon tehdyt korjaukset.
- ⁵⁴ Rakennuslupa 13-0589-R
- ⁵⁵ Rakennuslupa 14-0034-T
- ⁵⁶ Pirjo Rautapää, 21.3.2016.
- ⁵⁷ Paakkinen Heimo 3.10.2016, Punkasalmi elämää ja ihmisiä menneiltä vuosilta - facebook-sivusto.
- ⁵⁸ Rakennus on merkitty vuoden 1971 mittaukseen perustuvaan peruskarttaan.
- ⁵⁹ Punkasalmi - elämää ja ihmisiä menneiltä vuosilta -facebook sivusto.
- ⁶⁰ Suomen omakotiasutus 1972, 1159.
- ⁶¹ Suomen omakotiasutus 1972, 1159.
- ⁶² Suomen omakotiasutus 1972, 1170.
- ⁶³ Pirjo Vesalainen, 21.3.2017.
- ⁶⁴ Uno Ullberg vaikutti erityisesti Viipurissa, mutta muutti 1936 Helsinkiin. Suunnitellut useita arvostettuja funkisrakennuksia, kuten Lastenklinikan Helsinkiin 1936 yhdessä Erkki Linnasalmen kanssa. Pääosa hänen töistään on jäänyt luovutetulle alueelle Viipurin Karjalaan.
- ⁶⁵ Aleksander Lampén oli tunnettu talousmies ja kokoomuslaisena poliitikkona toiminut vuorineuvos. Hän oli vuonna 1925 puolustusministerinä Antti Tulenheimon hallituksessa. Lampén pääsi ylioppilaaksi 1899 ja valmistui sekä kone- että kemisti-insinööriksi Polyteknillisestä opistosta 1903. Yhdysvalloissa Columbian yliopistossa New Yorkissa Lampén opiskeli 1904-1906 ja Saksassa Charlottenburgin teknillisessä korkeakoulussa Berliinissä 1906-1907. Tornator Oy:n teknillinen johtaja hänestä tuli 1908. Hänet tunnetaan muun muassa selluloosan ominaisuuksia mittaavien laitteiden kehittäjänä. Yhtiön toimitusjohtajana hän työskenteli 1918-1932. Hän oli vielä 1933-1935 Suomen Puunvienti Oy:n toimitusjohtaja. Lampén osallistui myös useisiin valtionkomiteoihin, oli rautatiehallituksen neuvottelukunnan jäsen ja kuului Paperi-insinöörit-yhdistyksen perustajiin. (Wikipedia).
- ⁶⁶ Laakkonen, Aino 2014. Punkasalmen Koivikon historiaa Aino Laakkosen muistelemana.
- ⁶⁷ Suomen omakotiasutus 1972.
- ⁶⁸ Rakennuslupa 97/78.
- ⁶⁹ Suomen omakotiasutus 1972, 1162.
- ⁷⁰ Rakennuslupa 2006/3.
- ⁷¹ Pekka Silvennoinen, 22.3.2017
- ⁷² Pohls 2012, 10, 25, 31, 48-57, 82, 183-192